

مبانی قرآنی حماسه غدیر

سیده سعیده غروی^۱، زهرا معاریان^۲

^۱ استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه قم. نشانی الکترونیکی: saeedehgharavi@yahoo.com

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد رشته علوم قرآن و حدیث دانشکده علوم و معارف اسلامی هدی. نشانی الکترونیکی: z.n.memaryan@gmail.com

چکیده

سرتاسر حیات طیبه رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) و لحظه به لحظه آن در نزد مسلمانان دارای اهمیتی بس شگرف و والاست؛ چرا که نه تنها کلام رسول اکرم به نص صریح آیات قرآن، عاری از هرگونه هوا و هوس و متصل به سرچشمه وحی است، بلکه عمل و فعل آن بزرگوار نیز بر تک تک مسلمانان حجت است و صراط مستقیم را به عالمیان می‌نماید. اما در این میان، مقاطعی خاص از زندگی آن بزرگوار، به جهات گوناگون از اهمیتی ویژه برخوردار می‌باشد که یکی از بارزترین آنها، واقعه غدیر خم است. واقعه غدیر از ابعاد مختلف و از جهات متفاوت، دارای درخشندگی و تالو خاصیتی در تاریخ اسلام است. کمتر مقطع تاریخی را می‌توان در جهان اسلام یافت که از لحاظ سند، اطمینان از اصل وقوع، کثرت راویان و اعتماد بزرگان و علمای مسلمین، قوت و استحکامی نظیر این رویداد مهم داشته باشد. واقعه غدیر بنابر باور شیعیان از مهم‌ترین وقایع تاریخ اسلام است که در آن، پیامبر اسلام (ص) هنگام بازگشت از حجه الوداع در ۱۸ ذی‌الحجه سال دهم قمری در مکانی به نام غدیر خم، امام علی (ع) را ولی و جانشین خود معرفی کرد و حاضران که بزرگان صحابه نیز در میان‌شان بودند در آنجا با امام علی (ع) بیعت کردند.

واژگان کلیدی

غدیر، رسول خدا (ص)، حضرت علی (ع)، قرآن

مقدمه

بررسی واقعه غدیر تنها بررسی حادثه ای تاریخی که تاریخ مصرف آن تمام شده و یا کالبد شکافی جریانی که موجب اختلاف میان مسلمانان گردد نیست، اهمیت این بحث از دو جهت قابل توجه است: از آنجایی که از نظر اعتقادی، ایمان و شناخت امام در هر زمان بر هر مسلمانی واجب است همچنانکه پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «من مات و لم یعرف امام زمانه مات میتة الجاهلیه؛ هر که بمیرد و امام زمانش را نشناسد به مرگ جاهلیت از دنیا رفته است. حدیثی که شیعه و اهل سنت با سندهای فراوان و معتبر آن را روایت کرده اند.» (قندوزی، ج ۳، ص ۳۷۲؛ هیشمی، ج ۵، ص ۲۱۸)

حادثه غدیر از جهت شناخت صحیح احکام و معارف اسلامی نقش اساسی در حیات انسان دارد زیرا در صورت اعتقاد به امامت غدیر، تنها مرجع دینی مقبول، امیرالمومنین حضرت علی (ع) و اوصیاء ایشان (ع) خواهند بود بنابراین کسی که پیروی مکتب اهل البیت (ع) را پذیرفت شیعه و پیرو آنها محسوب می‌شود و در غیر اینصورت پیرو مکتب خلفاء خواهد بود که مسیر آنها کاملاً از مسیر اهل البیت (ع) جداست و در تمامی مباحث مهم دین، اعم از عقاید و اخلاق و احکام، فاصله زیادی با اهل البیت (ع) دارند. نتیجه این انحراف راه، از کلام انس بن مالک می‌توان فهمید که با گریه می‌گفت: من از آنچه زمان پیامبر (ص) بود هیچ چیز، میان مسلمانان، سراغ ندارم، مگر این نماز که آن هم ضایع شده است (بخاری، ج ۱، ص ۱۳۴) و میمون بن مهران می‌گفت: اگر مردی از گذشتگان زنده شود جز قبله شما را نخواهد شناخت. (ذهبی، ج ۲، ص ۷۶)

۱- جغرافیای غدیر خم

غدیر به معنی آبگیر و مکان فرورفته ای است که آب باران در آن جمع می‌شود و کلمه خُم آن گونه که زمخشری گفته است: نام مردی رنگ کار بوده که این گودال به او نسبت داده شده است و این محل میان مکه و مدینه می‌باشد که البته به شهر مکه نزدیکتر است و در ۱۶۴ کیلومتری شمال مکه در منطقه جحفه واقع شده و جحفه نام روستای بزرگی در شمال غربی مکه بوده که در قدیم به آن مهیعه می‌گفتند ولی اکنون ویران شده است.

۲- علت نامگذاری غدیر

علت نام گذاری روز غدیر این بوده که پس از برگزاری مراسم معرفی امیرالمومنین حضرت علی (ع) به عنوان ولی مومنین، آن منطقه مورد توجه مسلمانان به ویژه اهل البیت (ع) و پیروان ایشان قرار گرفت و در آنجا به شکرانه آن نعمت بزرگ مسجدی ساخته شد که به مسجد غدیر شهرت یافت و زائران خانه خدا سالها پس از بازگشت از حج در آن مسجد نماز می‌خواندند: حضرت سیدالشهداء (ع) نیز در سفر به کربلا در مسجد غدیر نماز خواندند و همچنین سایر ائمه اطهار (ع) به آنجا می‌رفتند و نماز می‌خواندند. امام صادق (ع) در سفری به آن